

EDUCATION AT A GLANCE 2015

Country Notes a klíčová data pro ČR

Kvalita překladu a jeho soulad s původním textem jsou výhradní odpovědností autorů překladu (MŠMT). V případě rozporu mezi původním textem a překladem se preferuje původní text.

*Education at a Glance: OECD Indicators*¹ je autoritativním zdrojem relevantních informací o stavu vzdělávání ve světě. Poskytuje data o struktuře, financování a výkonu vzdělávacích systémů ve 34 zemích OECD, v mnoha dalších zemích G20 a v dalších partnerských zemích.

Dosažené vzdělání, dovednosti a zapojení na trhu práce

I přes ve srovnání nízkou míru dosaženého terciárního vzdělání má ČR vyšší podíl velmi dobře vzdělaných dospělých. Vyšší dosažené vzdělání pak představuje výhodu na trhu práce.

- ČR má druhý nejvyšší podíl dospělých s alespoň vyšším sekundárním vzděláním (úroveň ISCED 3 a vyšší) mezi zeměmi OECD (93 % oproti průměru OECD 76 %).
- ČR má jeden z nejvyšších podílů dospělých s dosaženým terciárním vzděláním na magisterském stupni (nebo obdobným vzděláním): 16 % dospělých ve věku 25–64 let dosáhlo v rámci terciárního vzdělávání až magisterského titulu (průměr OECD je 11 %), a to i přes ve srovnání nízký podíl dospělých s dosaženým terciárním vzděláváním: 22 % dospělých získalo terciární vzdělání, což je však pod průměrem OECD, který činí 33 %.
- Dosažené vzdělání vytváří rozdíly na trhu práce. Ačkoli je míra nezaměstnanosti v ČR podstatně nižší než v dalších zemích EU21², výrazně se zvyšuje pro osoby s nižším dosaženým vzděláním. Pro pracovní sílu ve věku 25–64 let je u osob s terciárním vzděláním na magisterském stupni míra nezaměstnanosti 2,3 %, u osob se základním vzděláním (nebo nižším) však vzrůstá na 20,7 % (U EU21 činí tyto míry 5,2 % resp. 16,3 %).
- Dospělí, kteří dosáhli terciárního vzdělání, vydělávají v průměru o 75 % více než ti, kteří dosáhli středoškolského vzdělání. Navíc příjmy u 25 % lidí s terciárním vzděláním odpovídají alespoň dvojnásobku mediánu příjmů oproti jen 8 % lidí z celkové populace.

Rovnost ve vzdělávání a trh práce

ČR má nejnižší míru vzestupné vzdělanostní mobility ze všech zemí OECD, která se dotýká více mladých mužů než mladých žen. Podíl zápisů 3letých dětí do předškolního vzdělávání (úroveň ISCED 0) je také značně nízký, i přes své výhody pro snižování nerovností a zlepšování výsledků.

- V ČR má rodinné zázemí velice silný dopad na dosažené vzdělání u mladých dospělých: 71 % osob ve věku 25–34 let má stejné vzdělání jako jejich rodiče. To je nejvyšší podíl mezi zeměmi OECD, kde je to v průměru 52 %. Vzestupná vzdělanostní mobilita se jeví problematičtější spíše pro mladé muže než pro mladé ženy; 76 % mladých mužů má stejné vzdělání jako jejich rodiče (v porovnání s 66 % mladých žen).

¹ Pro více informací o *Education at a Glance 2015* a přístup ke všem indikátorům navštivte stránku OECD (www.oecd.org/education/education-at-a-glance-19991487.htm) nebo stránky MŠMT (<http://www.msmt.cz/vzdelavani/skolstvi-v-cr/statistika-skolstvi/publikace-education-at-a-glance-1>).

² Země EU21 jsou ty, které jsou členy jak EU, tak OECD. Jedná se o Rakousko, Belgie, Českou republiku, Dánsko, Estonsko, Finsko, Francii, Německo, Řecko, Maďarsko, Irsko, Itálii, Lucembursko, Nizozemí, Polsko, Portugalsko, Slovinsko, Slovensko, Španělsko, Švédsko a Spojené království.

- Pouze 17 % dospělých ve věku 25–34 let dosáhlo vyššího vzdělání než jejich rodiče, zatímco průměr OECD je 32 %. Tito mladí dospělí dosahují středoškolského vzdělání (2 %) nebo terciárního vzdělání (15 %).
- Předškolní vzdělávání může zmírnit sociální nerovnosti a podpořit lepší studijní výsledky v budoucnu. Zatímco podíl dětí v předškolním vzdělávání není u 4–5letých příliš vzdálen od průměru OECD (83 % 4letých a 89 % 5letých v porovnání s 88 % a 95 %), u 3letých je to jen 59 %, což patří mezi nejnižší hodnoty zemí OECD, kde je průměr 74 %.

Financování vzdělávání

Roční výdaje na žáka/studenta skokově vzrostly jedním z nejrychlejších temp v rámci zemí OECD, ačkoli jako podíl na bohatství země jsou stále velmi nízké. Téměř všechny jsou pokryty z veřejných zdrojů.

- Zatímco počet žáků a studentů zapsaných do primárního, sekundárního a postsekundárního neterciárního vzdělávání poklesl mezi roky 2005 a 2012 asi o 15 % (jeden z největších poklesů v zemích OECD), celkové výdaje se zvýšily o 14 % a výdaje na žáka/studenta o 34 %, průměr OECD je 21 %. Úhrnem představují výdaje na primární, sekundární a postsekundární neterciární vzdělávání v ČR 2,8 % hrubého domácího produktu (HDP), což je třetí nejmenší podíl mezi zeměmi OECD a samozřejmě pod jejich průměrem (3,7 %).
- Na úrovni terciárního vzdělávání se celkové výdaje mezi roky 2005 a 2012 zvýšily o 72 %, což je třetí nejvyšší nárůst mezi zeměmi OECD. Počet studentů v terciárním vzdělávání se ve stejné době zvýšil asi o 30 % a výdaje na studenta o 33 % – v porovnání s průměrem OECD, kde se jedná o 15 % resp. 11 %.
- Vzdělávání v ČR je financováno především z veřejných zdrojů, které jsou spojeny s 87 % výdajů na primární, sekundární i terciární vzdělávání, průměr za země OECD je 84 %. ČR mezi roky 2005 a 2012 zaznamenala v rámci zemí OECD druhý nejvyšší nárůst soukromých výdajů na terciární vzdělávání. Přesto je 79 % výdajů na terciární vzdělávání veřejných, zhruba odpovídajících průměru EU21 (78 %) a devět procentních bodů nad průměrem zemí OECD (70 %).

Učitelská profese

Platy učitelů nejsou konkurenčně srovnatelné s ostatními platy u obdobně vzdělané pracovní síly. Profese je charakteristická jedním z nejvyšších podílů žen v rámci zemí OECD.

- Poměr platů učitelů škol na úrovni ISCED 1 a 2 k příjmům pracovníků s obdobným dosaženým vzděláním (pracujícím po celý rok a na plný pracovní úvazek) je v ČR nejnižší ze zemí OECD, a to včetně partnerských zemí. Jejich plat odpovídá 52 % výdělku jejich vrstevníků s vysokoškolským vzděláním, průměr zemí OECD je 78 % u učitelů škol na úrovni ISCED 1 a 80 % u učitelů škol na úrovni ISCED 2. U učitelů na úrovni ISCED 3 se jedná o 56 % výdělku jejich vrstevníků s vysokoškolským vzděláním, což je hluboce pod průměrem zemí OECD (82 %) – nižší vykazuje jen Maďarsko.
- Po 15 letech praxe ve škole na úrovni ISCED 1–3 může učitel očekávat výdělek ve výši USD 18 273³, jedná se o jeden z nejnižších příjmů mezi zeměmi OECD, kde činí průměrný plat

³ Uvedené hodnoty v amerických dolarech (USD) byly přepočítány na paritu kupní síly (PPPs).

USD 41 245 na školách úrovně ISCED 1, USD 42 825 na školách úrovně ISCED 2 a USD 44 600 na školách úrovně ISCED 3.

- Podíl žen mezi učiteli je zde nejvyšší ze zemí OECD na úrovni ISCED 4 (96 %) a jeden z nejvyšších v rámci všech úrovní vzdělávání bez rozlišení (75 %).
- Velikost tříd ve školách na úrovni ISCED 1 (20 žáků) a ISCED 2 (22 žáků) je pod průměrem zemí OECD, kde se jedná o 21 resp. 24 žáků. Na rozdíl od toho, počet žáků/studentů na učitele je 31 na úrovni ISCED 4 a 22 na úrovni ISCED 5–8 – obě hodnoty jsou nad průměrem zemí OECD, kde činí tento počet v obou případech 16. *Education at a Glance 2015* ukazuje, že čím menší je průměrná velikost třídy, tím více času je možné věnovat samotné výuce a tím méně ho směřuje k zajištění pořádku ve třídě.

Klíčová data o ČR v Education at a Glance 2015

Tab.	Indikátor	Česká republika		Průměr zemí OECD	
Přístup do/výstup ze vzdělávání					
	Podíly zapsaných	2013		2013	
C2.1	3letí v předškolním vzdělávání (úroveň ISCED 0)	59%		74%	
	Nejvyšší dosažené vzdělání 25–64letých	2014	2000	2014	2000
A1.4a	ISCED 2 a nižší	7 %	14 %	24 %	35 %
	ISCED 3 nebo ISCED 4	72 %	75 %	43 %	44 %
	ISCED 5–8	22 %	11 %	34 %	22 %
A1.1a	ISCED 5	0 %		8 %	
	ISCED 6	5 %		16 %	
	ISCED 7	16 %		11 %	
	ISCED 8	0 %		1 %	
	Dokončení studia na VŠ	2013		2013	
C3.1	Procento mladých lidí, u nichž je očekáván vstup do terciárního vzdělávání alespoň jednou během jejich života	67 %		67 %	
A3.1	Procento mladých lidí, u nichž je během jejich života očekáváno úspěšné ukončení studia na bakalářském stupni vzdělávání	41 %		36 %	
Ekonomické výsledky a trh práce					
	Míra nezaměstnanosti 25–64letých	2014	2000	2014	2000
A5.4a	Se vzděláním na úrovni ISCED 2 a nižším	20.7 %	19.3 %	12.8 %	9.9 %
	Se vzděláním na úrovni ISCED 3 a 4	5.4 %	6.7 %	7.7 %	6.1 %
	Se vzděláním na úrovni ISCED 5–8	2.6 %	2.5 %	5.1 %	3.5 %
	Průměrný plat 25–64letých s terciárním vzděláním (středoškolsky vzdělaní = 100)	2013		2013	
A6.1a	ISCED 5	117		126	
	ISCED 6	143		157	
	ISCED 7	185		210	
	Procento ekonomicky neaktivních (NEET) ve věkové skupině 15–29letých	2014	2000	2014	2000
C5.2b	Muži	7.3 %	10.6 %	13.2 %	10.6 %
	Ženy	17.9 %	26.9 %	17.9 %	20 %
Finanční investice do vzdělávání					
	Roční výdaje na žáky/studenty (ve vyjádření USD, přepočítáno na PPPs)	2012		2012	
B1.1a.	Primární vzdělávání (úroveň ISCED 1)	4 728 USD		8 247 USD	
	Sekundární vzdělávání (úroveň ISCED 2–4)	7 469 USD		9 518 USD	
	Terciární vzdělávání (úroveň ISCED 5–8)	10 319 USD		15 028 USD	

	Celkové výdaje na vzdělávací instituce (ISCED 1 až ISCED 8)	2012	2000	2012	2000
B2.2	Jako procento HDP ⁴	4.2 %	3.3 %	5.2 %	4.8 %
	Celkové výdaje na vzdělávání	2012	2000	2012	2000
B4.2	Jako procento celkových veřejných výdajů	8.9 %	8 %	11.6 %	11.8 %
Školy a učitelé					
	Počet žáků/studentů na učitele	2013		2013	
D2.2	Primární vzdělávání (úroveň ISCED 1)	19 žáků na učitele		15 žáků na učitele	
	Sekundární vzdělávání (úroveň ISCED 2–4)	11 žáků na učitele		13 žáků na učitele	
	Poměr platů učitelů k příjmům pracovníků s obdobným dosaženým vzděláním (pracujícím po celý rok a na plný pracovní úvazek)	2013		2013	
D3.2a	Učitelé na úrovni ISCED 0	m		0.78	
	Učitelé na úrovni ISCED 1	0.52		0.78	
	Učitelé na úrovni ISCED 2	0.52		0.80	
	Učitelé na úrovni ISCED 3	0.56		0.82	

m: data nejsou dostupná

Zkrácený přehled⁵ zařazení českých vzdělávacích programů a dosaženého vzdělání do úrovně klasifikace ISCED 2011 v České republice

ISCED 0 – předškolní vzdělávání (mateřské školy, přípravné třídy ZŠ, přípravný stupeň ZŠ speciální)

ISCED 1 – primární vzdělávání (1. stupeň ZŠ/ZŠ speciální, praktické školy)

ISCED 2 – nižší sekundární vzdělávání (2. stupeň ZŠ/ZŠ speciální, nižší stupeň víceletých gymnázií a konzervatoří); stupeň vzdělání: základní vzdělání, základy vzdělání, střední vzdělání v praktické škole

ISCED 3 – vyšší sekundární vzdělávání (vyšší stupeň víceletých gymnázií, střední vzdělávání, nástavbové a zkrácené studium, vzdělávání v 5.–6. ročníku 8leté konzervatoře nebo v 1.–4. ročníku 6leté konzervatoře); stupeň vzdělání: střední vzdělání, střední vzdělání s výučním listem, střední vzdělání s maturitní zkouškou

ISCED 4 – postsekundární neterciární studium (akreditované rekvalifikační kurzy, pomaturitní studium, jednoleté kurzy cizích jazyků s denní výukou)

ISCED 5 – terciární – krátký cyklus (poslední dva ročníky konzervatoře); stupeň vzdělání: terciární – vyšší odborné vzdělání v konzervatoři

ISCED 6 – studium v bakalářských studijních programech a vyšší odborné vzdělávání; stupeň vzdělání: terciární – vysokoškolské vzdělání (bakalářské), vyšší odborné vzdělání

ISCED 7 – studium v magisterských studijních programech; stupeň vzdělání: terciární – vysokoškolské vzdělání (magisterské)

ISCED 8 – studium v doktorských studijních programech; stupeň vzdělání: terciární – vysokoškolské vzdělání (doktorské)

⁴ Nejsou zahrnuty veřejné a soukromé výdaje alokované mimo úroveň ISCED. V České republice tyto výdaje v roce 2012 dosahovaly 0,2 % HDP, průměr zemí OECD byl 0,1 % HDP. Veřejné a soukromé výdaje na úroveň ISCED 0 jsou v publikaci Education at a Glance publikovány separátně v tematické kapitole C2, tabulka C2.3. Na úroveň ISCED 0 alokovala v roce 2012 Česká republika 0,5 % HDP, průměr zemí OECD byl 0,8 % HDP. **Celkové výdaje na vzdělávání byly tedy v roce 2012 v České republice 4,9 % HDP, průměr zemí OECD byl 6,1 % HDP.**

⁵ Úplné zařazení českých vzdělávacích programů i dosaženého vzdělání do úrovně klasifikace ISCED 2011 je k dispozici na stránkách Českého statistického úřadu.

(https://www.czso.cz/csu/czso/klasifikace_vzdelani_cz_isced_2011)